

АНОТАЦІЯ

Шелепницька-Говорун Н. М. Формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти Польщі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2022; Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2022.

У дисертації виконано цілісний порівняльно-педагогічний аналіз проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти (ЗВО) Польщі. Актуалізовано важливість вивчення польського досвіду підготовки фахівців музичного мистецтва у контексті формування вокальної культури.

На основі аналізу науково-теоретичних джерел виявлено та конкретизовано сутнісні ознаки базових понять щодо формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва («музика», «музична освіта», «музичне мистецтво», «музично-педагогічна підготовка»).

Схарактеризовано періодизацію розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва, акцентовано увагу на її прогресивному розвитку в Європі. Аналіз літературних наукових джерел щодо формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в країнах Європи засвідчує, що кожен виокремлений етап – це своєрідний і вагомий внесок у розвиток музичної освіти.

З'ясовано, що на основі проведених теоретичних досліджень польськими вченими розроблено низку концепцій, які відображають якість формування вокальної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Наголошено на тому, що упровадженню освітніх реформ, концепцій, нормативно-правових документів сприяють концептуальні підходи-пріоритети у формуванні вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Розкрито зміст підготовки фахівців музичного мистецтва щодо формування вокальної культури в університетах та академіях Польщі. Здійснено порівняльний аналіз навчальних планів та освітніх програм університетів та академій Польщі з формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Схарактеризоване науково-методичне забезпечення для формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у ЗВО Польщі.

У ході дослідження виокремлено методи навчання музики, які найбільш популярні у ЗВО Польщі та більшою мірою сприяють формуванню вокальної

культури фахівців музичного мистецтва. Сформовано такі групи методів: методи, які сприяють формуванню базових понять вокальної культури; методи валоризації; методи активізації начального процесу; програмовані методи; методи, запозичені з інших країн, що сприяють формуванню вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Створена педагогічна модель формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, що представлена концептуальними положеннями. Основна її ідея базована на теоретичних засадах (філософія освіти; психологічні й педагогічні концепції; нормативно-правові матеріали, тенденції розвитку дефініцій ключових понять вокальної культури); методичних засадах підготовки фахівців, до яких належать умови формування вокальної культури (компоненти формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, що цілісно репрезентують структуру формування вокальної культури; застосування інноваційних підходів, спрямованих на формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва; принципи навчання, на яких ґрунтовані основні методи навчання майбутніх фахівців; методичне забезпечення для формування вокальної культури; прогресивні ідеї польського досвіду).

За результатами дослідження сформульовано концептуальні положення формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва. Основна ідея моделі формування вокальної культури фахівцям музичного мистецтва ґрунтована на теоретичних і методичних засадах підготовки таких фахівців на теоретичному, науково-методичному й загальнопедагогічному рівнях.

У процесі формування вокальної культури органічну єдність утворюють принципи навчання. Принцип активності та творчої самостійності, на якому ґрунтовані методи формування вокальної культури: музичного спостереження, порівняння, музичного музикування. Принцип індивідуальності, на якому базований метод інтерпретації музичних творів як найважливіша проблема музичного виконавства. Ступінь емоційності сприймання в мистецтві пов'язаний із художньою індивідуальністю. Принцип креативності сприяє створенню умов для музичної творчості в процесі виконавчої діяльності. За таким принципом працює метод імпровізації. Принцип доступності в музичному навчанні пов'язаний переважно з індивідуальними особливостями студентів, із їхнім музичним розвитком. На цьому принципі базована дидактична гра, яка сприяє формуванню в майбутніх фахівців музичного мистецтва системи уявлень і понять щодо вокальної культури через ігрову діяльність. Дотримання принципу цілісності й інтегративності сприяє творчій роботі над образом виконавця, коли з'єднуються позиції автора та виконавця.

Застосування принципу оптимізує цілісне засвоєння майбутніми фахівцями музичного мистецтва виконавських процесів.

Здійснено порівняльний аналіз формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти в Польщі та Україні, а також виокремлено подібні і відмінні ознаки, обґрунтовано можливості використання польського досвіду в теорії і практиці ЗВО України.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* виконано цілісний компаративний аналіз проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти Польщі; з'ясовано сучасні тенденції формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в ЗВО Польщі; схарактеризовано підходи до формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в польському досвіді; досліджено зміст, форми і методи підготовки фахівців музичного мистецтва щодо формування вокальної культури в університетах й академіях Польщі; обґрунтовано модель формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у ЗВО Польщі; виконано порівняльний аналіз формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в ЗВО Польщі та України; обґрунтовано можливості використання польського досвіду в теорії і практиці ЗВО України;

- *удосконалено* зміст підготовки фахівців музичного мистецтва у ЗВО України; *конкретизовано* поняттєво-термінологічний апарат дослідження, зокрема, зміст понять «музика», «музична культура», «вокальна культура», «музична освіта», «музичне мистецтво», «музично-педагогічна підготовка»;

- *подальшого розвитку набули*: періодизація розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва; положення щодо використання випереджувального підходу у формуванні вокальної культури фахівців музичного мистецтва в Україні.

Практичне значення результатів дослідження аргументоване розробленням спецкурсу «Формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти Польщі: організаційно-педагогічні засади» та його впровадженням в освітній процес (студії академічного, джазового й естрадного співу «Золоті голоси») Національного університету біоресурсів і природокористування України, що спрямований на вдосконалення системи підготовки фахівців музичного мистецтва в Україні, оновлення її змісту, форм і методів для підготовки висококваліфікованих фахівців сучасного гатунку в галузі вищої мистецької освіти. Систематизовані та схарактеризовані напрацювання можуть бути використані для подальшого порівняльного вивчення розвитку теорії та практики підготовки фахівців

музичного мистецтва в Україні й Польщі, для укладання навчально-методичних посібників із порівняльної педагогіки, а також стати цінним джерелом для подальшого реформування підготовки фахівців музичного мистецтва в Україні.

Ключові слова: вокальна культура, Польща, фахівці музичного мистецтва, заклади вищої освіти, музична освіта, розвиток, модель.

Опубліковані праці, що відображають основні наукові результати дисертації

Статті у фахових наукових виданнях України

1. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2020). Історіографічний аналіз проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у Польщі. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. Глухів: Вид-во Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Випуск 44. 194-201.

2. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2021). Періодизація розвитку вокальної культури фахівців музичного мистецтва в Європі. *Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін.* Випуск 195. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 49-52.

3. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2021). Пріоритети у формуванні вокальної культури фахівців музичного мистецтва в Польщі. *Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін.* Випуск 197. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 55-59.

4. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2021). Організаційна структура діяльності ЗВО щодо формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва в Польщі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, № 1 (105), 377-390.

5. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2021). Аналіз навчальних програм ЗВО Польщі з проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, № 2 (106), 426-436.

Статті в іноземних наукових періодичних виданнях

6. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2020). Педагогічна модель формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва у закладах вищої освіти Польщі. *Zeszyty Naukowe KSW. Tom L. Półrocznik. seria C: Nauki pedagogiczne*.

Zeszyt 17: Współczesne problemy polskiej i europejskiej pedagogiki. Włocławek. 183-193.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2021). *Теоретичні основи підготовки фахівців музичного мистецтва в закладах вищої освіти*. Матеріали XXIII Всеукраїнської наукової конференції молодих учених. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького.

8. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2021). *Культурно-історичні основи розвитку музичного мистецтва на початку XXI століття*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка.

Публікації, що додатково відображають результати дисертації

9. Шелепницька-Говорун, Н. М. (2021). *Формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва з закладах вищої освіти Польщі: організаційно-педагогічні засади : програма спецкурсу*. Черкаси: видавець ФОП Кришталь А. С.

ABSTRACT

Shelepnytska-Hovorun N. M. Formation of vocal culture of music art specialists in Polish higher education institutions. – Qualifying scientific work as the manuscript. Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 015 Professional education (by specializations). – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2022; Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, 2022.

The study is devoted to the integral systematic comparative and pedagogical analysis of a problem of formation of vocal culture of music art specialists in Polish higher education institutions.

As a result of the analysis of scientific and theoretical sources the essential features of basic concepts concerning formation of vocal culture of music art specialists ("music", "musical education", "musical art", "musical and pedagogical preparation") have been revealed and specified.

Within the framework of clarification of the degree of elaboration of the problem of formation of vocal culture of music art specialists the historiographical analysis of sources has been carried out. The periodization of the development of vocal culture of music art specialists has been characterized, the emphasis is focused on its progressive development in Europe. Analysis of literary scientific sources on

the formation of vocal culture of music art specialists in Europe shows that each stage is a unique and significant contribution to the development of music education.

It has been found that on the basis of theoretical research, Polish scientists have developed a number of concepts that reflect the quality of the formation of vocal culture of future music art specialists.

It has been emphasized that the implementation of educational reforms, concepts, normative and legal documents is facilitated by conceptual approaches-priorities in the formation of vocal culture of music art specialists.

The content of training of music art specialists on the formation of vocal culture in universities and academies of Poland has been revealed. The comparative analysis of curricula and study programs of Polish universities and academies on the formation of vocal culture of music art specialists has been carried out.

The scientific and methodological support for the formation of vocal culture of music art specialists in the Free Economic Zone of Poland has been characterized.

In the course of the research, the methods of teaching music have been singled out, which are the most popular in the Free Economic Zone of Poland and to a greater extent contribute to the formation of the vocal culture of music art specialists. The following groups of methods have been formed: methods that contribute to the formation of basic concepts of vocal culture; valorization methods; methods of activating the initial process; programmable methods; methods borrowed from other countries that contribute to the formation of vocal culture of music art specialists.

A pedagogical model of vocal culture formation of music art specialists has been created, which is represented by conceptual provisions. Its main idea is based on theoretical principles (philosophy of education; psychological and pedagogical concepts; legal materials, trends in the definition of key concepts of vocal culture); application of innovative approaches aimed at forming the vocal culture of music art specialists; principles of training on which the basic methods of training of future specialists are based; methodological support for the formation of vocal culture; progressive ideas of the Polish experience).

According to the results of the research, the conceptual provisions of the formation of vocal culture of music art specialists have been formulated. The main idea of the model of vocal culture formation for music art specialists is based on theoretical and methodological principles of training such specialists at the theoretical, scientific-methodical and general pedagogical levels.

In the process of forming vocal culture, organic unity is formed by the principles of learning. The principle of activity and creative independence, which is based on methods of forming vocal culture: musical observation, comparison, making music. The principle of individuality, which is based on the method of

interpretation of musical works as the most important problem of musical performance. The degree of emotional perception in art is related to artistic individuality. The principle of creativity contributes to the creation of conditions for musical creativity in the process of performing activities. The method of improvisation works on this principle. The principle of accessibility in music education is mainly related to the individual characteristics of students, with their musical development. This didactic game is based on this principle, which contributes to the formation of future music art specialists system of ideas and concepts about vocal culture through play. Adherence to the principle of integrity and integrativeness promotes creative work on the image of the performer, when the positions of the author and the performer come together. The application of the principle optimizes the holistic assimilation of future music art specialists of performance processes.

The comparative analysis of the formation of vocal culture of music art specialists in higher education institutions in Poland and Ukraine has been carried out, as well as highlighted similar and different features.

The scientific novelty of the obtained results lies in the following: *for the first time* a comprehensive analysis of formation of vocal culture of music art specialists in Poland has been carried out; approaches to the formation of vocal culture of music art specialists have been characterized; the development modern tendencies of formation of vocal culture experts of musical art in Poland have been marked; the content of training of specialists in music art on the formation of vocal culture in universities and academies of Poland has been studied; the pedagogical model of formation of vocal culture of music art specialists in higher education institutions of Poland has been justified; the organizational principles and the content, leading forms, methods of formation of vocal culture of specialists of musical art in the higher education institutions of Poland have been described; the comparative analysis of formation of vocal culture of experts of musical art in institutions of higher education of Poland and Ukraine have been executed; the possibilities of using the Polish experience in the theory and practice of free trade of Ukraine are substantiated; *improved* the content of training of specialists in music art in higher education institutions of Ukraine; the conceptual and terminological apparatus of the research has been specified, the content of the concepts «music», «musical culture», «vocal culture», «music education», «music art», «music-pedagogical training» *has been clarified*; periodization of the development of vocal culture of music specialists; provisions on the use of a proactive approach in the formation of vocal culture of music professionals in Ukraine *have been further developed and concretized*.

The practical value of research is obtained by the development of a special course «Formation of vocal culture of music specialists in higher education institutions in Poland: organizational and pedagogical principles» and its implementation in the educational process (studio of academic, jazz and pop singing "Golden Voices") National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, which is aimed at improving the system of training of music art specialists in Ukraine, updating its content, forms and methods for training highly qualified specialists of modern quality in the field of higher art education. Systematized and characterized developments can be used for further comparative study of the theory and practice of music art training in Ukraine and Poland, for compiling textbooks on comparative pedagogy, as well as a valuable source for further reform of music art training in Ukraine.

Key words: vocal culture, Poland, music art specialists, higher education institutions, music education, development, model.

The list of the author's publications

The publications that reflect the main findings of the thesis

1. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2020). Historiographical analysis of the problem of vocal culture formation of music art specialists in Poland. Bulletin of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University. *Pedagogical sciences*. Hlukhiv: Publishing House of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University. Issue 44. 194-201.

2. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2021). Periodization of vocal culture development of music professionals in Europe. *Scientific notes* / Ed. Col.: V. F. Cherkasov, V. V. Radul, N. S. Savchenko and others. Issue 195. Series: Pedagogical Sciences. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU V. Vinnichenko. 49-52.

3. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2021). Priorities in the formation of vocal culture of music professionals in Poland. *Scientific notes* / Ed. Col.: V.F. Cherkasov, V.V. Radul, N.S. Savchenko and others. Issue 197. Series: Pedagogical Sciences. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU V. Vinnichenko. 55-59.

4. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2021). Organizational structure of HEI on the formation of vocal culture of music professionals in Poland. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: sciences. magazine* / head. ed. A.A. Sbrueva. Sumy: Publishing house of Makarenko Sumy State Pedagogical University. № 1 (105). 377-390.

5. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2021). Analysis of educational programs of the Free Economic Zone of Poland on the problem of formation of vocal culture of music artists. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies:*

sciences. magazine / head. ed. A.A. Sbrueva. Sumy: Publishing house of Makarenko Sumy State Pedagogical University. № 2 (106). 426-436.

Articles published in scientific journals abroad

6. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2020). Pedagogical model of vocal culture formation of music art specialists in higher education institutions of Poland. *Zeszyty Naukowe KSW*. Tom L. Półrocznik. series C: Pedagogical sciences. Zeszyt 17: Common problems of Polish and European pedagogy. Włocławek. 183-193.

Publications which validate scientific findings of the thesis

7. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2021). Theoretical foundations of training of specialists in the art of music in higher education. *Proceedings of the XXIII All-Ukrainian Scientific Conference of Young Scientists*. Cherkasy: ChNU named after B. Khmelnytsky.

8. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2021). Cultural and historical foundations of musical art at the beginning of the XXI century. *Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference*. Zhytomyr: Ivan Franko State University Publishing House.

Publications which additionally reflect the scientific results of the thesis

9. Shelepnytska-Govorun, N. M. (2021). Formation of vocal culture of musical art specialists from higher education institutions in Poland: organizational and pedagogical principles: special course program. Cherkasy: publisher FOP Kryshstal A.S.